

Kraujas rinkose 2020 02/03

Emocijos ir strategija

Ilguoju laikotarpiu pagrindinis investuotojo priešas yra emocijos. Rinkos svyruoja nuolat. Ypač akcijų ar kitų rizikingų aktyvų. Todėl visi investuotojai turėtų, dar prieš pradėdami investuoti, būti susitaikę su galimybe kuriam laikui prarasti dalį investuoto kapitalo. Kaip mokantis boksuotis esi užtikrintas, jog anksčiau ar vėliau gausi į nosį, taip investuodamas gali būti garantuotas, jog anksčiau ar vėliau įvyks kritimas.

Beveik visais atvejais tiek investuotojo, tiek spekulianto rezultatai priklauso ne nuo pasirinktų instrumentų, o nuo gebėjimo tvarkytis su (i) pelnu ir (ii) nuostoliu. Nėra magiškų instrumentų, kurie leistų uždirbti didelę gražą be rizikos. Nėra magiškų būdų, leidžiančių iš anksto žinoti, kur judės rinkos. Patyrę profesionalai nespėlioja, kur judės rinka. Jie priima sprendimą pirkti arba parduoti, atsižvelgiant į realiausius ateities scenarijus ir tų scenarijų numanomas tikimybes bei rizikos/grąžos profilius. Visuomet egzistuoja tikimybė tiek uždirbti, tiek pradirbti. Svarbiausia žinoti, kaip elgsiesi, kai tavo scenarijus išsipildys. Arba neišsipildys. Tačiau jokio užtikrintumo nėra niekada, tik tikėtini scenarijai su tam tikrais rizikos ir grąžos profiliais.

Vienas paprastas pavyzdys – įmonės X rezultatų skelbimas. Jei visa rinka tikisi, kad įmonė X paskelbs labai gerus rezultatus, aibė nepatyrusių investuotojų puls tokios įmonės akcijas pirkti. Dėl to akcijų kaina augs. O išėjus rezultatams, augimo jokio nebus, nes pirkimai dėl tų gerų rezultatų bus atlikti seniausiai. Tad profesionalas dažnai pasirinks parduoti įmonės X akcijas, prieš pat rezultatų skelbimą. Nes gerų rezultatų atveju kainos kilimas greičiausiai bus menkas dėl minėtų priežasčių, tad profesionalo tikėtinas nuostolis yra mažas. Tuo tarpu jei rezultatai bus prastesni, visi prieš tai pirkę skubės išsiparduoti. Taip sukeldami staigų kainos kritimą. Dėl ko profesionalas galės uždirbti didelę gražą. Niekas nežino, kokie bus rezultatai – tačiau numatyti skirtingus scenarijus ir jų rizikos/grąžos profilį galima.

Tokias spekuliacijas atlikti pradedantiesiems nepatartina. Jas įgyvendinti ir tokio tipo poziciją suvaldyti realybėje žymiai sunkiau, nei aprašyta aukštesnėje pastraipoje. Todėl pradedantiesiems siūloma naudotis kitais metodais, kurie padeda užtikrinti racionalų rizikos/grąžos profilį.

Vienas geriausių ir populiariausių metodų yra (i) ilgalaikis investavimas, (ii) atliekant periodines investicijas. Šis metodas (i) reiškia išbuvimą rinkoje ne vieną ekonominį ciklą, dėl ko nei trumpalaikiai sukrėtimai, nei didesnės krizės trumpuoju laikotarpiu realios įtakos neturi. Bei (ii) leidžia nespėlioti, kada kaina yra gera, o kada bloga. Investuojant periodiškai, ilguoju laikotarpiu yra perkama už vidutinę rinkos kainą, todėl generuojama vidutinė rinkos graža. Kas neprofesionaliam investuotojui yra daugiau nei pakankamai. Juo labiau, tik 10-20% profesionalų vidutiniu laikotarpiu uždirba didesnę, nei rinkos, gražą. Tad tikėtis tai pasiekti neprofesionalui yra arogantiška bei naivu.

Investuojant ilgam laikui periodiškai, svarbiausia nenaudoti finansinio sverto bei nepasiduoti emocijoms. Teisingai sudėliotas ir gerai diversifikuotas investicinis krepšelis per 10-20 metų generuos teigiamą gražą, nebent nutiks didelis force majeure (pavyzdžiui pasaulinis karas). Todėl svarbiausia nepasiduoti trumpalaikėms baimėms, emocijoms.

Ilgalaikis investavimas

Didžiųjų įmonių akcijų fondai

- ❖ Ilguoju laikotarpiu akcijų kainos auga. Mūsų finansinė sistema yra nuolat veikiama infliacijos. Tai reiškia, kad pinigai nuvertėja, o realus turtas kainuoja vis daugiau. Be to, sėkmingos įmonės uždirba pelną ir ilgai didina savo vertę, kas taip pat kelia akcijų kainas.
- ❖ Kaip krepšelyje turėti sėkmingas įmones? Į pagalbą ateina diversifikacija. Lengviausia pirkti įvairius fondus, kuriuos valdo ilgametę istoriją turinčios valdymo įmonės, investuojančios į didžiausias pasaulio įmones.
- ❖ Pavyzdžiui MSCI World indeksas seka didžiausių pasaulio įmonių akcijų kainas. Jei mažiausią indekso įmonę dydžiu aplenkia kažkuri įmonė, atitinkanti indekso kriterijus, mažiausia MSCI World įmonė bus pakeista ją aplenkusia.
- ❖ Tuomet visi fondai, sekantys šį indeksą, taip pat pakeis savo sudėtį. Dėl ko fonduose visuomet bus didžiausios įmonės. Kurios visos vienu metu bankrutuoti gali nebent teoriškai.

Pavieniųjų įmonių pirkimas

- ❖ Kai kurie investuotojai nemėgsta fondų ir tai yra suprantama. Fondai ima valdymo mokesčius, dėl ko jų grąža atsilieka nuo rinkos.
- ❖ Todėl galima pirkti ir pavieniųjų įmonių akcijas. Tačiau pavyzdžiui viena Amazon akcija kainuoja 1500-2000 JAV dolerių. Tad norint susirinkti ne vieną, o aibę didžiausių įmonių, reikia didelio kapitalo – ne vieno šimto tūkstančių.
- ❖ Tuo tarpu fondo vienetai, kurį sudaro 500 didžiausių JAV įmonių (S&P 500 sekantis SPY ETF), galima įsigyti už mažiau nei 300 JAV dolerių.
- ❖ Tad pavieniųjų įmonių pirkimas yra gera strategija, jei turima pakankamai kapitalo. Kurio daugelis smulkiųjų investuotojų deja neturi.
- ❖ Pavienė įmonė, kad ir kokia stipri ji bebūtų, gali bet kada nusiversti. Nokia, Kodak, Lehman Brothers, AIG – tai tik keli kritusių titanų pavyzdžiai.

Investavimas periodiškai

Periodinis investavimas pike

- ❖ Įsivaizduokite, jog investuoti pradėdate pačiu blogiausiu metu – 2008 metais, prieš pat didžiąją krizę.
- ❖ Jei investuojate kiekvieną savaitę, Jūsų investicijų krepšelio vertė net per didžiausią krizę tik auga. Nes kiekvieną kartą perkate vis pigiau ir rinkų kritimas krepšelio vertei turi mažiau įtakos, nei naujos investicijos.
- ❖ Pradėję investuoti po 150 eurų per savaitę pačiame pike, tai yra 2008 rudenį, šiandien turėtumėte daugiau nei 200 tūkstančių eurų. Iš jų 100 tūkstančių sudarytų jūsų įmokos, o likusį 100 tūkstančių investicijų uždirbta grąža.
- ❖ Dar įdomiau, jog turėtumėte tiek pat pinigų, kiek 2008 metais tiesiog 100 tūkstančių eurų į tas pačias akcijas investavęs asmuo. Tik nebūtumėte patyrę 50% kapitalo praradimo investavimo pradžioje.

Periodinės investicijos į S&P 500

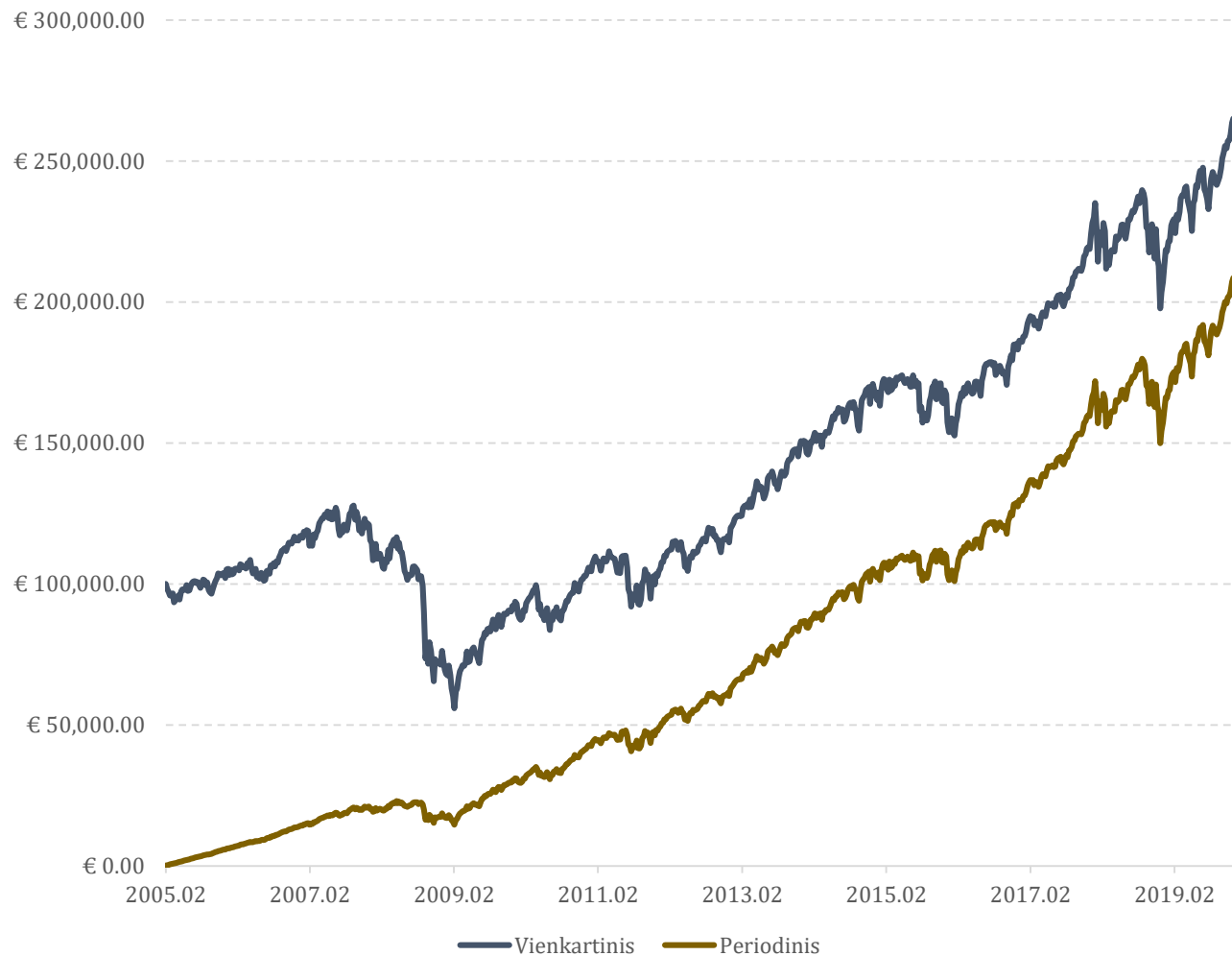

Turto kūrimas

Periodinis investavimas ilgesniu laikotarpiu

- ❖ Įsivaizduokime, jog prieš 15 metų jūsų draugas turi 100 tūkstančių ir investuoja juos į akcijų rinkas. Rekomenduoja tai daryti ir jums. Bet jūs neturite jokio finansinio turto, todėl pradėsite investuoti tik po 127 eurus per savaitę (per 15 metų tai sudaro maždaug 100 000 eurų).
- ❖ Proceso rezultatas nebūtų blogas jums abiem. Jūsų, tai yra periodinio investavimo, atveju šių metų pradžioje sąskaitoje būtų ~215 tūkstančių eurų. Tuo tarpu draugas, investavęs 100 tūkstančių iš karto, turėtų maždaug 270 tūkstančių.
- ❖ Tai reiškia, kad periodinio investavimo dėka, per 15 metų, finansinę atskirtį nuo 100 tūkstančių eurų turinčio draugo būtumėte sumažinę maždaug per pusę. O jūsų turto vertės skirtumas bebūtų ~20%, nors prieš 15 metų jis būtų buvęs net 99.9%.
- ❖ Po pastarųjų savaitinių kainų pokyčių rinkoje, šis skirtumas būtų sumažėjęs dar labiau.

Periodinės investicijos į S&P 500

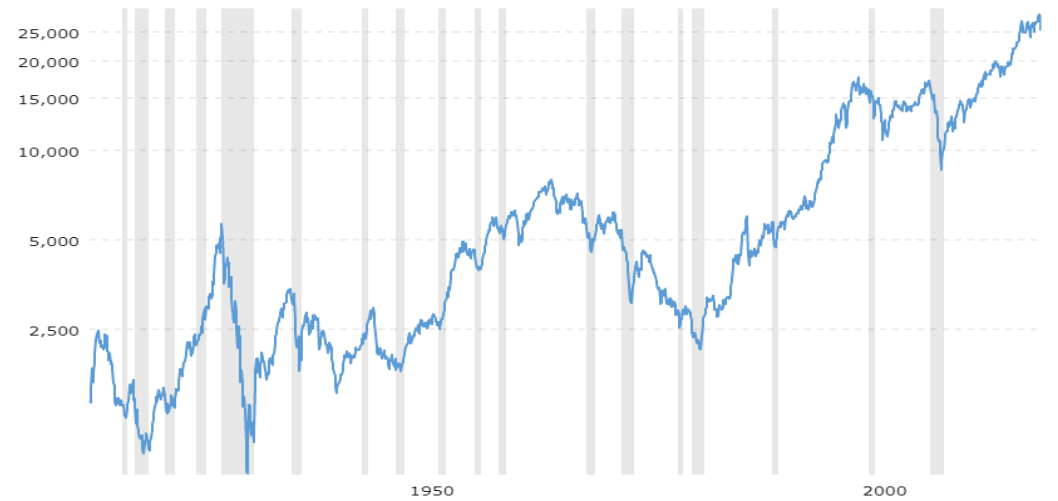

Ilgasis laikotarpis

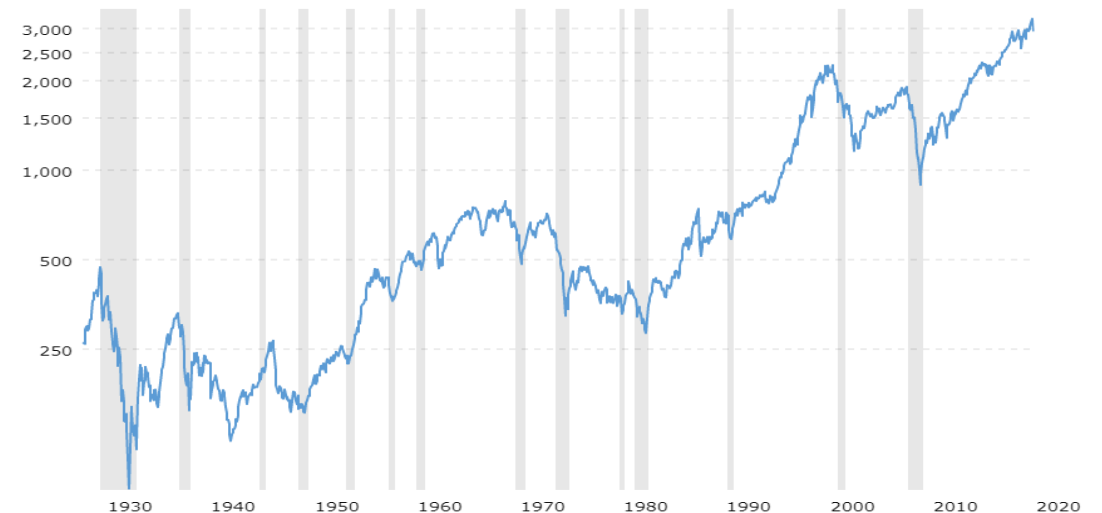
Periodinis investavimas ilgesniu laikotarpiu

- ❖ Ilguoju laikotarpiu būna visko. Štai nusipirkus Dow Jones Industrial Average arba S&P 500 indeksus sekančius fondus 1929 metų vasarą, teigiamos grąžos tektų laukti maždaug 30 metų. Panaši situacija buvo ir nuo 1969 iki 1980 metų.
- ❖ Tačiau jei, abiem periodais, būtų investuota periodiškai, o gauti dividendai reinvestuoti, teigiama grąža būtų galima džiaugtis žymiai anksčiau. Ji nebūtų ypatingai didelė, bet būtų teigiama.
- ❖ Nors tiesa, kad ilguoju laikotarpiu akcijų kainos auga, tačiau istoriškai yra buvę gana ilgų periodų, kurių metu akcijų kainos krito arba stovėjo vietoje, arba bent nepasiekė prieš tai buvusių aukštumų.
- ❖ Idant nereikėtų spėlioti, koks bus ateinantis laikotarpis, paprasčiausia bei saugiausia pradėti investuoti periodiškai. Tokiu būdu mažinant tiek spėlionių, tiek kapitalo praradimo riziką.

Dow Jones Industrial Average

S&P 500

Spėlioti brangu ir nereikalinga

Bandyti atspėti, kada rinkos kils, o kada kris – sunkus ir potencialiai labai brangus užsiėmimas. Tam reikia daug žinių, patirties, pinigų ir darbo. Todėl spėlionėmis užsiimti verta tik tuo atveju, kai nori tapti profesionaliu prekyautoju. Nors net ir tuomet dažnai neverta bandyti aplenkti rinkos.

Realistiški lūkesčiai bei teisingas suvokimas yra vienas svarbiausių gero investuotojo bruožų. Du tais pačiais instrumentais prekiaujantys ir tą pačią informaciją valdantys žmonės gali turėti kardinaliai skirtingus investicijų rezultatus. Geresnius visuomet turės tas, kuris sugebės laikytis ilgalaikio plano ir valdyti savo emocijas. Nors trumpuoju laikotarpiu emocionalus prekyautojas gali uždirbti itin daug, ilguoju laikotarpiu **visada** laimi šaltas protas ir racionalūs sprendimai.

Jei nusprendžiate investuoti ilgam (10-20 metų), tuomet maždaug 70% laiko rinkos svyravimai jums neturėtų rūpėti. Jie tampa įdomūs tik tada, kai galvojate likviduoti visą investicinį krepšelį ir išsiimti sukauptą turtą. Apie šį investavimo etapą pagalvoti būtina iš anksto. Tačiau galvoti nuo pat pirmos dienos tikrai nereikia.

Jei ketiname investuoti 15 metų, akyliau sekti situaciją rinkose reikėtų pradėti kokiais 10tais ar 12tais. Nes gali būti, kad tuo metu būsime ekonominio ciklo pike ir taps racionalu sukauptus pinigus perkelti į saugesnius aktyvus arba išsigryninti nesulaukus numatyto 15 metų termino. Todėl, kad atsirastų reali rizika per paskutinius 1-2 metus prarasti 6 metų, ar ilgesnio laikotarpio, įmokas (pvz jei per paskutinius metus rinkos kris 30-50%).

Lygiai taip pat gali nutikti, kad po 12 metų būsime visiškame dugne ir taps racionalu investavimo laikotarpį prailginti nuo 15 iki 17 metų, idant pavyktų pasinaudoti iš naujo prasidedančio ciklo siūlomomis gražos galimybėmis. Tai nėra būtina, tačiau augimo ciklo vidurį praleisti istoriškai yra brangu bei neracionalu rizikos/grąžos atžvilgiu.

Bet kokiū atveju šiandien numatyti, kur būsime po 10-20 metų, neįmanoma. Todėl šiandien, nusprendus pradėti periodiškai investuoti labai ilgam laikui, svarstyti apie trumpalaikius svyravimus beprasmiška. Svarbiausia likus keliems metams iki išėjimo susižiūrėti, kurioje ciklo vietoje esame ir kaip, atsižvelgiant į tai, elgtis racionaliausia. Iki tol spėliojimas tik kelia emocijas ir veda prie iracionalių sprendimų.

Jei nusprendžiate investuoti periodiškai ir tai daryti pradėsite šiandien, jums absoliučiai nesvarbu, ar rinkos rytoj kris 50%, ar ne. Tai turės itin menką įtaką galutiniam rezultatui, kuris žymiai labiau priklausys nuo pasirinkto išėjimo taško ir investicinio periodo (kuo ilgesnis, tuo turto tikėtina sugeneruoti daugiau). Būtent investicinis periodas ir išėjimo taškas, taikant ilgalaikę periodinio investavimo strategiją (kurią turėtų taikyti tikriausiai 90% žmonių), nulemia didžiausią rezultato dalį. Jei pabėgsite antrais darbo metais, rinkoms kritus 30%, sugadinsite visų ateinančių 10 metų rezultatą.

Tad napanikuokit.

Atskleidimas

Šis prezentacija (toliau – Prezentacija) parengta informacijos, turimos šios Prezentacijos paskelbimo dieną, pagrindu. Jeigu aiškiai nenurodyta ir kontekstas nereikalauja kitaip, Prezentacijoje pateikta informacija turi būti suprantama kaip atitinkanti faktines aplinkybes Prezentacijos paskelbimo dieną, tačiau nebūtinai po Prezentacijos paskelbimo.

Ši Prezentacija nėra ir neturi būti laikoma rekomendacija pirkti ar parduoti finansines priemones ar paslaugas. Priimdami sprendimą sudaryti bet kokias finansinių priemonių, vertybinių popierių, finansinių paslaugų pirkimo ir/ar pardavimo sutartis, investuotojai privalo vadovautis savo žiniomis, patirtimi ir visomis su konkrečiomis investicijomis susijusiomis rizikomis. Prezentacijos turinys negali būti suprantamas kaip patarimas investicijų, teisės ar mokesčių klausimais. Siekdamas visapusiškai suvokti su investicijomis į vertybinius popierius susijusius privalumus bei rizikas, kiekvienas esamas ar potencialus investuotojas turėtų kreiptis į savo finansų, teisės, verslo ar mokesčių konsultantus.

Šioje Prezentacijoje yra teiginių būsimuoju laiku, kurie grindžiami autoriaus subjektyvia nuomone, lūkesčiais bei prognozėmis dėl ateities įvykių ir finansinių tendencijų, galimai turėsiančių įtakos finansų rinkoms. Teiginiai būsimuoju laiku apima informaciją apie galimus ar numanomas įmonių veiklos bei finansinius rezultatus, investicijų strategiją, sutartinius santykius, geopolitinę ir makroekonominę situaciją, investavimo sąlygas, būsimo reguliavimo poveikį ir kitą informaciją. Teiginiai būsimuoju laiku yra paremti informacija, turima šios Prezentacijos paskelbimo dieną. Autorius įsipareigoja viešai patikslinti ar pakeisti šiuos teiginius tik tiek, kiek tai yra reikalaujama pagal įstatymus.

Ši Prezentacija ir/ar kita medžiaga, įskaitant visą reklaminę medžiagą, kurią parengia autorius, negali būti platinama ar skelbiama viešai. Jei dalinsitės šia informacija ir/ar Prezentacija su trečiaisiais asmenimis, tiek pats faktas, tiek galimos jo pasekmės bus Jūsų asmeninė atsakomybė.